

УДК 94(438)+327.51

Наталя Буглай

ВСТУП ПОЛЬЩІ ДО НАТО: РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО ВИБОРУ

Висвітлюється хід реалізації Республікою Польща пріоритетного зовнішньополітичного завдання – інтеграції до НАТО в контексті визначення етапів цього процесу. Аналізуються основні напрями реалізації низки практичних заходів у політичній, військовій і організаційній сферах, покликаних забезпечити Польщі підготовку до вступу в Альянс.

Ключові слова: Польща, Північноатлантичний договір, зовнішня політика, інтеграція, практичні заходи.

Вступ до НАТО ключовим зовнішньополітичним пріоритетом Республіки Польща був визначений вже на момент здобуття нею справжньої державної незалежності наприкінці 1980-х рр. У березні 1990 р. сторони започаткували офіційні взаємини, а з прийняттям у листопаді 1992 р. “Основ польської політики безпеки” та “Політики безпеки і оборонної політики РП” офіційно задекларованою виявилася й сама ідея інтеграції держави до Північноатлантичного альянсу, яка впродовж наступних періодів незмінно зберігала свою актуальність.

На основі вивчення польського досвіду побудови відносин із НАТО можна прослідкувати еволюцію основних пріоритетів зовнішньої політики РП наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., з’ясувати цілі, напрямки, завдання, механізми її реалізації. Враховуючи актуальність проблем подальшої розбудови стратегії національної безпеки для захисту від територіальних посягань інших держав, такий досвід може бути корисним і для України. Історіографічною базою теми слугували праці українських і польських науковців. Упродовж останніх десятиліть вийшла друком низка досліджень, присвячених цим питанням [1; 2; 5; 10; 19; 20; 26] та ін.

Серед чинників, що зумовлювали прагнення Польщі приєднатися до союзу, помітне місце займали історичні обставини, пов’язані з післявоєнним поділом світу на конфронтуючі табори й підпорядкуванням Польщі політиці Кремля. Упродовж більше, ніж сорокалітнього періоду Польща була членом колективної системи безпеки, на чолі якої стояв Радянський Союз. Із ліквідацією Організації Варшавського договору та розпадом СРСР перед РП, як і іншими державами Центрально-Східної Європи, постала загроза опинитися у вакуумі безпеки, оточеному стабільною демократично орієнтованою Європою, з однієї сторони, та дезінтегрованим пострадянським простором, – з іншої. За таких умов, змушена самостійно відповідати за свою безпеку, Польща фактично була позбавлена альтернативи: аби не бути повторно включеною у сферу впливу Російської Федерації, гарантії безпеки вирішено було пов’язати з інтеграцією до Альянсу [13, с. 676–677]. У світлі зазначеного, вступ Польщі до НАТО, небезпідставно, на нашу думку, досить часто сприймається як втеча від Росії.

Певною мірою обрання Польщею курсу на інтеграцію до НАТО було зумовлене також об’єднанням Німеччини, досвід взаємин з якою, аналогічно відносинам з Росією, засвідчував існування потенційної для РП небезпеки бути перетвореною у розмінну монету в політиці великого сусіда. Розміщена між двох геополітичних гігантів, спроможних задля задоволення власних великодержавних амбіцій до її поглинання, Польща не могла не враховувати ризик повторення сумного сценарію 1939 р. Уникнення розвитку подій у такому

напрямку й недопущення перетворення Польщі у “поле битви” між Заходом та Сходом, на загальне переконання поляків, видавалося можливим лише під прикриттям надійного щита, роль якого могла виконати лише Організація Північноатлантичного договору. “НАТО є нині наймогутнішою військовою структурою в світі, і з цим треба рахуватися”, – зауважив щодо цього А. Квасневський [18].

Окрім почуття безпеки, яке гарантує членство в НАТО, не останню роль відіграло також прагнення Польщі посередництвом вступу до неї досягти відповідності високим стандартам держав-членів і подолати цивілізаційний розрив, що не лише відокремлював РП від провідних учасників світового співтовариства, але й погрожував “привидом комунізму” [21, с. 15]. Очевидним було і те, що членство Польської держави в Альянсі сприймалося як передумова посилення її геополітичної ваги, у тому числі зміцнення позиції у регіоні Центрально-Східної Європи, та запорука вступу до Європейського Союзу [15, с. 9]. І хоча взаємозв’язок між членством у НАТО та членством у ЄС не є юридично оформленим, прийняття держави до Альянсу засвідчує європейцям її відповідність високим західним стандартам (у т. ч. стабільний демократичний лад, функціонуюча ринкова економіка, повага до суверенітету сусідів).

Варто зазначити, що для Польщі інтеграція до НАТО завжди була більш пріоритетною, ніж вступ до Європейського Союзу. “Поляки набагато ліпше розуміли потребу і наслідки вступу до НАТО, ніж до ЄС. ЄС асоціювався з “загальним добробутом”, але ніхто не знав, як би це виглядало в реальності. Натомість вступ до НАТО одразу давав абсолютно конкретні гарантії безпеки”, – зазначав з цього приводу соратник Л. Валенси, співавтор засад закордонної політики Польщі А. Ананіч [1]. Розширення Альянсу, окрім того, мислилося фундаментом побудови в Європі нового геополітичного устрою, який, як передбачалося, мав спиратися на її єдність, а ядро європейської безпеки, що складалося з країн-членів НАТО, розширюючись, мало забезпечувати стабілізацію сходу та півночі континенту [9, с. 103]. У пріоритетності євроатлантичної інтеграції україн важливу роль відіграв американський чинник: на відміну від Західної Європи, яка у свій час початково потурала політиці А. Гітлера щодо Польщі, а пізніше кинула її напризволяще, США сприймаються поляками виключно у світлі прихильності ідеї розбудови ними вільної демократичної держави. Роблячи “ставку” на американську присутність у Європі, Польща сприймала її запорукою захисту від російської та німецької небезпеки.

Як засвідчує досвід Польщі, від перших демократичних виборів до парламенту на початку 1990-х рр. і впродовж наступних років всі політичні сили, від лівих до правих, демонструючи відданість ідеям євроатлантизму та натоцентризму, розуміли євроатлантичну інтеграцію “єдиним і відповідним способом забезпечення економічної, мілітарної безпеки та суспільного розвитку”, відтак цей напрям зовнішньої політики РП залишався незмінним [10, с. 59]. Перших успіхів на шляху розбудови відносин із НАТО урядовій Варшаві вдалося досягти у першій половині 1990-х рр.: у той час держава приєдналася до Ради Північноатлантичного співробітництва (РПАС) (грудень 1991 р.) та Програми “Партнерство заради миру” (січень 1994 р.), а політичні контакти на найвищому рівні та обмін візитами з повноважними представниками Альянсу набули певної системності. І хоча жодної конкретної заяви на рахунок перспективи вступу Польщі до НАТО не було зроблено, закладений фундамент зумовив майбутні успіхи.

Осмилення процесу реалізації Республікою Польща пріоритетного зовнішньополітичного завдання – інтеграції до НАТО – упродовж окресленого

хронологічними рамками дослідження періоду дозволяє виокремити у ньому три, якісно відмінні між собою, етапи:

– 1995–1997 рр. – початок інтеграції, позначений появою конкретних успіхів у співпраці сторін, що стали можливими завдяки конструктивній позиції НАТО й активізації політики офіційної Варшави, взаємним пошуком форм та можливостей для співпраці;

– 1997–1999 рр. – переговорний процес, що супроводжувався напруженою роботою щодо досягнення Польщею відповідності критеріям членства з одночасним лобіюванням польськими високопосадовцями національних інтересів на рівні держав-членів;

– з 1999 р. – реалізація стратегії євроатлантичної інтеграції у якості держави-члена Альянсу, переосмислення зовнішньополітичних пріоритетів, адаптація до нових геополітичних реалій.

1995 рік, який у Польщі пройшов під знаком формування нового уряду на чолі з Ю. Олекси (міністр закордонних справ – В. Бартошевський) та обрання президентом А. Квасневського, був позначений повною відмовою офіційної Варшави від реалізації альтернативних концепцій безпеки (розбудови субрегіональної системи безпеки, загальноєвропейської системи безпеки, синтетичного їх варіанту) і остаточним переходом до виконання концепції євроатлантичної інтеграції з наступним досягненням членства у НАТО. Перетворення, що упродовж 1991–1994 рр. відбувалися у НАТО, трансформували її із військової організації періоду “холодної війни” у сучасну структуру військової безпеки, готову до поглиблення взаємин із Польщею та іншими зацікавленими державами. У світлі останнього союзниками було прийнято низку важливих для країн-кандидатів рішень. Так, 20 вересня 1995 р. на засіданні Ради послів Альянсу в Брюсселі було схвалено “Дослідження щодо розширення НАТО” [7], положеннями якого визначалися завдання, цілі та принципи розширення на Схід кордонів Альянсу, а також чинники, на які задля успішності співпраці з союзниками мали зважати претенденти. На засіданні міністрів оборони держав-членів, що 6 жовтня 1995 р. відбулося у Вільямсбурзі (США), всі справи, пов’язані зі “східним розширенням” НАТО, було вирішено завершити до початку 1997 р. 5 грудня 1995 р. на засіданні міністрів закордонних справ держав-членів у Брюсселі, присутні проголосували за перехід до наступної фази процесу розширення, позначеної активізацією консультативної роботи із зацікавленими у вступі сторонами [25, с. 157–158].

Інтенсивні контакти між керівництвом НАТО та Польщі, покликані покращити взаєморозуміння та з’ясувати, на скільки внутрішній розвиток держави відповідає запитам Альянсу, розпочалися на початку 1996 р. Прикметно, що переговори початково відбувалися у форматі “1+12” (між НАТО та дванадцятьма зацікавленими державами), і лише 7 травня 1996 р. представники Польщі вперше були допущені до індивідуальної зустрічі з союзним керівництвом. Предметом обговорення на ній стали проблеми політичної взаємодії, військової оперативності та цивільного контролю над збройними формуваннями [23, с. 32]. Серед чинників, які в той час позначалися на користь співпраці Польщі з НАТО, були активна участь держави у діяльності РПАС та реалізації Програми “Партнерство заради миру”, задіяність польських військових у миротворчості в Боснії (посередництвом присутності польського батальйону чисельністю 500 чоловік у складі американсько-нордичної дивізії (IFOR) в зоні американського сектора [30, с. 19]. Зауважимо, що у структурі бригади польські військові займали керівні посади, а в червні 1998 р. її командувачем було призначено польського генерала М. Бенека. Позитивні наслідки мали також похвальні на рахунок Польської держави заяви США, Великої Британії, Канади, Данії та Норвегії. Загалом, від співпраці з Польщею

керівництво Альянсу одержало позитивні враження. І хоча в той час НАТО продовжувала залишатися неготовою до предметних розмов ні щодо розширення загалом, ні щодо польських перспектив зокрема, дивіденди на майбутнє урядова Варшава отримала.

Принагідно зауважимо, що успіхи, яких упродовж 1996 р. вдалося досягти Польщі у взаєминах з Альянсом, значною мірою зумовлювалися діяльною позицією вищого керівництва. Так, новообраний президент А. Квасневський, наповнюючи змістом обіцянки, дані під час інавгураційної промови 23 грудня 1995 р. на рахунок того, що приєднання Польщі до НАТО відбудеться у найближчій перспективі, вже в січні 1996 р. з першими закордонними візитами відбув до Бонна та Парижа (від позиції німецького та французького керівництва значно залежали євроатлантичні успіхи Польської держави), пізніше – до Брюсселя. Під час останнього, перебуваючи у штаб-квартирі НАТО, він, зокрема, заявив, що справжнє оновлення Альянсу можливе лише за тієї умови, що до нього приєднуються країни – колишні члени Організації Варшавського договору [16]. До речі, позиціонування Польщею себе як держави, спроможної на виконання посередницької місії у взаєминах НАТО з пострадянськими республіками, відіграло не останню роль у зміцненні щодо неї союзницького інтересу.

Певні наслідки, окрім того, мали зміни в польському уряді. У зв'язку з внутрішньополітичною кризою, що на початку 1996 р. спричинила відставку уряду Ю. Олексі й формування нового кабінету на чолі з В. Цімошевичем, зовнішня політика РП перейшла під опіку міністра закордонних справ Д. Росаті, який, визначаючи ключовим своїм завданням на посаді очільника МЗС перетворення Польської держави у справжню інтегральну частину євроатлантичного світу, залишався відданим політиці попередників, демонструючи при цьому помітно більше ентузіазму. На разі зауважимо, що, з огляду на незмінність магістральних напрямів зовнішньої політики РП, кожен із міністрів закордонних справ, вступаючи на посаду, лише продовжував справу, розпочату попередниками. Заради того, аби переконати керівництво держав-членів Альянсу у доцільності вступу до нього країн із регіону ЦСЄ, президент, прем'єр та глава зовнішньополітичного відомства упродовж 1996 р. здійснили низку на найвищому рівні візитів до найвпливовіших європейських столиць. На користь Польщі позначилося також обрання її 1 січня 1996 р. на два роки непостійним членом Ради безпеки Організації Об'єднаних Націй [8, с. 688].

Агітаційна робота, яку на підтримку євроатлантичних устремлінь Польщі, а також Чехії та Угорщини розгорнув А. Квасневський, значними успіхами увінчалася в жовтні 1996 р. – саме тоді з вуст Б. Клінтона у ході передвибірчої промови у Детройті прозвучала заява про розширення на Схід кордонів НАТО. Водночас, очільник Пентагону повідомив, що початок переговорів заплановано на липень 1997 р. Подібна інформація була підтверджена 10 грудня 1996 р. на засіданні Ради НАТО у Брюсселі – тоді присутні проголосували за рішення до чергового (мадридського) саміту Альянсу у липні 1997 р. запросити першу групу країн-кандидатів до початку переговорів про вступ. Згідно заяви, НАТО пішла на такий крок з огляду на визнання за результатами перевірки виконання країнами-кандидатами представлених їм вимог. Окрім того, на брюссельській зустрічі держав-членів НАТО прозвучало повідомлення про готовність Альянсу забезпечити заявленим країнам вступ до організації не пізніше квітня 1999 р. [14, с. 66].

Проте, як показав час, вже на початку 1997 р. серед союзників почали наростати суперечності щодо приєднання до НАТО держав Центрально-Східної Європи. Зокрема, з'явилася ідея застосування по відношенню до Польщі, Чехії та Угорщини політики обмеженого (неповного) членства, яка передбачала

запровадження лімітів в окремих видах озброєння та недопущення розміщення на їхній території військових баз. Такий підхід зумовлювався, перш за все, позицією Кремля не допустити зміщення на Схід євроатлантичної системи безпеки, а також неготовністю Заходу йти на конфронтацію з російською владою. Принциповість польської позиції полягала в отриманні повноцінного членства, про це, зокрема, наголосив Міністр закордонних справ РП Д. Росаті, виступаючи у Сеймі в річницю перемоги для німецько-фашистської агресією 8 травня 1997 р. [28].

На захист позиції урядової Варшави виступили Сполучені Штати Америки, за сприяння американських дипломатів у січні 1997 р. НАТО започаткувала серію переговорів та консультацій. Тоді ж заступник Державного секретаря США С. Талботт та Генеральний секретар Альянсу Х. Солана зустрічалися з главою уряду РФ Є. Примаковим та прем'єр-міністром РФ В. Чорномірдіним, у лютому візит до В. Чорномірдіна здійснив віце-президент США А. Гор, а в березні відбулася зустріч на найвищому рівні між американським президентом Б. Клінтоном та главою Російської Федерації Б. Єльциним [24, с. 41]. Ці переговори уможливили порозуміння між Вашингтоном та Москвою щодо вступу до НАТО держав із регіону ЦСЄ й забезпечили підписання на Паризькому саміті Альянсу (27 травня 1997 р.) “Основоположного акту про взаємні відносини, співробітництво і безпеку між НАТО і РФ” [22]. Чималу роль у наданні Кремлем формальної згоди на розширення кордонів НАТО відіграла також співпраця польських дипломатів з російськими колегами, позначена вкрай діяльною позицією урядової Варшави [26]. Не викликає заперечень особистий внесок у справу Президента РП А. Квасневського. Відтак, ідея “обмеженого членства” в Альянсі Польської держави відійшла у небуття, і вже у липні 1997 р., як і планувалося, на саміті НАТО у Мадриді Польща, Чехія та Угорщина були офіційно запрошені розпочати переговори щодо членства [27]. Обґрунтовуючи відкриття Організації Північноатлантичного договору для нових членів, Х. Солана вказав на прагнення союзників у такий спосіб поширити на Схід сферу безпеки та стабільності [33, с. 40].

Підготовка Польщі до переговорів з НАТО, що тривали упродовж вересня – листопада 1997 р. і, згідно існуючих процедур, відбулися у три етапи, розпочалася задовго до Мадридського саміту. Впродовж першого етапу переговорів, що розпочався 16 вересня, на порядку денному перебували питання виконання державою політичних та нормативно-правових вимог, упродовж другого – з 29 вересня – стан збройних сил РП та перспективи їхнього розвитку на майбутнє. Третій раунд, започаткований 9 жовтня, відбувався навколо проблеми оборонного бюджету Польщі й фінансового забезпечення її вступу до НАТО [25, с. 165]. На забезпечення членства 10 листопада 1997 р. Польща зобов'язалася щорічно вносити до цивільного та військового бюджету НАТО 45 млн. дол. США, що складало 2,48 % від загальної суми внесків [17, с. 155]. Зважаючи на високу вартість підготовчих процедур, відшкодування частини коштів взяли на себе США (у 1997 р. – 12,587 млн дол., у 1998 р. – 15,7 млн дол.) [3], у край зацікавлені у збереженні та зміцненні свого впливу на континенті.

По завершенню переговорів 14 листопада 1997 р. Польща в особі тогочасного Міністра МЗС РП Б. Геремека, аналогічно Чехії та Угорщині, надіслала заступнику Генерального секретаря НАТО К.-П. Клайберу листа про наміри, у якому підтверджувала готовність розділити з членами Альянсу ризики, витрати, відповідальність та інші зобов'язання, взяті у ході переговорів. Оцінюючи у цілому результати переговорного процесу, Х. Солана відзначив високий методичний та інтелектуальний рівень підготовленості польських делегатів, а також позитивне враження від співпраці з ними [20].

Із жовтня 1997 р. з приходом до влади у Польщі уряду Є. Бузека наступні кроки на шляху розбудови взаємин з Альянсом (включно зі вступом) були пов'язані з міністром МЗС Б. Геремеком. Серед найперших його здобутків, зумовлених, безсумнівно, діяльністю попередників, було отримання 16 грудня 1997 р. Польщею на засіданні міністрів МЗС держав-членів НАТО в Брюсселі протоколу про вступ, а також участь (вперше за всю історію співпраці з Альянсом) 18 грудня 1997 р. спільно з представниками Угорщини та Чехії у роботі Атлантичної Ради НАТО. Відкриваючи процес набуття державою членства в союзі, ці події, водночас, ознаменували початок копіткого й виснажливого перехідного періоду, спрямованого на узгодження умов членства і здійснення підготовки держави до участі в структурі та діяльності Альянсу. Пріоритетними напрямками роботи урядова Варшава у той час визначала реалізацію низки практичних заходів у політичній, військовій і організаційній сферах, покликаних забезпечити Польщі підготовку до вступу в Альянс, та розробку документів, необхідних для ратифікації польським парламентом й парламентами держав-членів (відповідно до національних процедур) Північноатлантичного договору.

Вищими урядовцями, дипломатами та військовими Польщі (за підтримки Чехії та Угорщини) серед держав-членів було розгорнуто масштабну агітаційну роботу, покликану забезпечити позитивну їх позицію щодо ратифікації протоколу про вступ держави до Північноатлантичного альянсу [6, с. 175]. У той час на здійснення відповідного впливу, – згадував дещо згодом Б. Геремек, – спрямовувалася значна частка зусиль польської дипломатії [4, с. 64]. Головна увага при цьому, вже традиційно, була звернута на союзників по Веймарському трикутнику, від налаштованості яких значно залежали євроатлантичні успіхи Польської держави. Аби заручитися підтримкою Німеччини та Франції, чій позиції у НАТО були доволі міцними, президент А. Квасневський, прем'єр Є. Бузек та очільники профільних міністерств ініціювали низку зустрічей з німецькими та французькими колегами, провели з ними ряд консультацій. Не менш важливими для Польщі були взаємини з Російською Федерацією. У ході неофіційного візиту президента А. Квасневського до Москви, що відбувся у червні 1998 р., у стосунках сторін намітився перелом. Враховуючи той факт, що у грудні 1998 р. з офіційним візитом до Варшави прибув глава Російської держави Б. Єльцин, маємо підстави стверджувати про розвиток у той час взаємин сторін по висхідній [31].

Високою активністю була позначена участь Польщі в реалізації Програми ПЗМ та діяльності Ради євроатлантичного партнерства (РСАП), що прийшла на зміну РПАС. До речі, посередництвом заангажованості у функціонуванні останньої Республіка Польща дедалі більше стверджувалася у якості гаранта політичної та військової стабільності усїєї ЦСЄ, налаштованого на взаємовигідне співробітництво з сусідами. Однозначно на користь просуванню пронатовського курсу позначилося головування Польщі протягом 1998 р. в Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) – завдяки йому урядова Варшава отримала можливість лобювати національні інтереси як на рівні окремих держав, так і міждержавних комунікацій, у рамках ООН, насамперед Ради Безпеки, та Європейського Союзу [6, с. 176]. У цілому, кількість заходів, участь у яких протягом 1998 р. спільно з Альянсом взяла Польща, сягнула майже 450, що понад в одинадцять разів перевищувало відповідний показник 1995 р.

Серед заходів, над реалізацією яких упродовж періоду підготовки до вступу в Північноатлантичний альянс працювала офіційна Варшава, важливе місце посідає трансформація оборонно-промислового комплексу, який, будучи не життєздатним вже на момент краху СРСР, упродовж наступних років не зазнав жодних суттєвих змін. Задля управління процесами реформування оборонного

сектору 14 грудня 1995 р. було створено Міністерство національної оборони як центральний орган державного управління обороною. За підрахунками, станом на 1995 р. Військо Польське нараховувало 287,5 тис. осіб, з яких 188,5 тис. осіб несли службу у сухопутних військах; чисельність резерву при цьому становила 465,5 тис. осіб. Забезпеченість технікою складала: 2850 танків, до 3 тис. бойових машин піхоти різних модифікацій, до 2,5 тис. артилерійських гармат, 65 пускових установок (ПУ) ракет класу “земля – земля”, з них 25 ПУ ракет Р-300, до 300 бойових літаків, 187 бойових вертольотів – усе переважно радянського виробництва [12].

Задля виконання наміченого, у червні 1998 р. було прийнято “Програму інтеграції з Організацією Північноатлантичного договору та модернізації збройних сил Республіки Польща на 1998–2012 рр.”. Підготовлена на основі програми “Армія–2012”, схваленої у 1997 р., вона містила детальний план оновлення й технічного переоснащення польської армії на найближчі п’ятнадцять років [32]. Результатами реформування, згідно очікувань, мали стати збільшення в армії частки професійних військовослужбовців (до 60%) та зміна співвідношення між молодшими та старшими офіцерами до 70:30 (попередньо 50:50). Одночасно скороченню підлягали основні види озброєнь та військової техніки сухопутних військ [11, с. 196]. Показово, що, порівняно з аналогічними програмами Чехії та Угорщини, польська програма отримала найвищі оцінки натовських експертів [2, с. 10]. Що ж до практичного досвіду, то набуття його польськими військовими здійснювалося шляхом співробітництва з колегами з країн-членів НАТО у рамках участі у спільних навчаннях (у 1998 р. підрозділи Війська польського взяли участь у восьми таких заходах).

Із відкриттям переговорного процесу пов’язана інтенсифікація Польщею політики популяризації у ЗМІ співпраці з НАТО (у т. ч. досягнутих успіхів, цілей та завдань на найближче майбутнє), проведення інформаційно-просвітницької роботи щодо роз’яснення польським громадянам корисності для РП вступу до Альянсу, а також гарантій, що їх отримає держава після входження до союзу [10, с. 62]. Згідно офіційної статистики, упродовж всього періоду незалежного державотворення польське суспільство незмінно демонструвало сильні пронатовські настрої. Як зауважується у розвідці А. Глапінського, у Польщі “важко знайти представника будь-якого політичного табору, будь-якої політичної партії, який би сумнівався у доцільності цього рішення” [5, с. 107]. Прикметно, що в міру наближення Польщі до НАТО суспільна думка еволюціонувала у тому ж напрямку: якщо у 1993 р. до вступу РП у НАТО позитивно ставилися 57% громадян, то в 1999 р. – вже 67 % [10, с. 59] (для порівняння, в 2005 р. прибічниками членства Польщі в союзі були 78 % населення [29], а в 2012 р. – 90 % [4]). І якщо прихильність поляків ідеї інтеграції держави до НАТО у цілому, як уже зазначалося, зумовлювалася специфікою історичного поступу РП, то наростання пронатовських настроїв було нічим іншим, як свідченням вдало організованої інформаційної кампанії.

Украй важливою для успіхів євроатлантичної інтеграції Польщі була також позиція держав-членів, які, відповідно до існуючих процедур, мали засвідчити її на референдумі. Згідно досліджень, високий рівень підтримки членству Польської держави в Альянсі вже наприкінці 1996 р. демонстрували практично всі союзники. Зокрема, у Великій Британії він був найвищим – 79 %, у Франції та Німеччині – 68 % та 61 % відповідно. Певне занепокоєння у той час викликала лише ситуація у США: 66 % підтримки, що її демонструвало американське суспільство, могло виявитися замало для схвалення рішення Сенатом. Відповідно до чинного законодавства, останній мав висловитися мінімально двома третинами голосів [19, с. 156].

Завершальний етап підготовки РП до вступу в НАТО (січень – лютий 1999 р.) пройшов під знаком реалізації організаційних заходів. Згідно існуючого порядку, 29 січня 1999 р. до Варшави було спрямовано офіційного листа, в якому за підписом Генерального секретаря Х. Солани містилося запрошення Польській державі вступити до Альянсу. З ратифікацією 17 лютого Північноатлантичного договору Сеймом РП [34] та підписанням його 18 лютого президентом А. Квасневським, заходи, передбачені процедурою вступу, були вичерпані, а сам процес добігав до логічного завершення.

Отже, з моменту проголошення курсу на інтеграцію і до вступу в НАТО, реалізація євроатлантичного вибору незмінно залишалася основним пріоритетом зовнішньої політики Польщі, прагматичність якого, попри низку викликів, ніколи не ставилася під сумнів. Із відкриттям переговорного процесу пов'язана інтенсифікація Польщею політики популяризації у ЗМІ співпраці з НАТО. Цей досвід проведення інформаційно-просвітницької роботи щодо роз'яснення громадянам доцільності вступу до Альянсу, а також гарантій, що їх отримає держава після входження до союзу може бути корисним і для українського суспільства. Позначений напруженою роботою щодо досягнення союзних стандартів, вступ держави до НАТО виявився можливим не стільки завдяки успіхам, досягнутим у цій царині, а вони, безперечно, засвідчили цілеспрямованість офіційної Варшави, її спроможність вирішувати непрості завдання у політичній, військовій та законодавчій сферах, як завдяки послідовному лобюванню національних інтересів на рівні США та провідних держав Західної Європи.

Список використаних джерел

1. *Ананіч А.* Вступ до НАТО дає відчуття свободи для держави / Анджей Ананіч // Україна молода. – 2006. – 25 липня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://4vlada.net/vneshnyaya-politika/andzhei-anan%D1%96ch-vstup-do-nato-da%D1%94-v%D1%96dchuttya-svobodi-dlya-derzhavi>
2. *Васьковський А.* Некоторые аспекты интеграции Польши, Венгрии и Чехии в НАТО / А. Васьковский // Зарубежное военное обозрение. – № 4. – 2000. – С. 7–11.
3. *Вступ Польщі до Європейського Союзу, НАТО та його наслідки.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bintel.com.ua/uk/projects/vstuplenie-polshi-v-evropejskij-sojuz-nato-i-ego-posledstviya/
4. *Геремек Б.* Основні напрямки зовнішньої політики Польщі / Броніслав Геремек // Політична думка. – 1998. – №1. – С. 62–75.
5. *Глапінський А.* Логіка геополітичного вибору: досвід Польщі для України / Адам Глапінський // Політична думка. – 2000. – №1. – С. 106–110.
6. *Грицак П.* Зовнішня політика Польщі у військово-політичній сфері та сфері міжнародної безпеки (1989–2000) / Павло Грицак // Молода нація: Альманах. – 2001. – № 1. – С. 161–183.
7. *Дослідження щодо розширення НАТО* // Довідник НАТО. – К. : Основи, 1997. – С. 391–428.
8. *Зашкільняк Л.* Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Ін-т істор. досліджень, Центр істор. полоністики, 2002. – 752 с.
9. *Зельке К.* Нова геополітична ситуація після розширення НАТО і її наслідки для Польщі і України / Кшиштоф Зельке // Політична думка. – 2000. – № 1. – С. 101–106.
10. *Ковальчук Р.* Досвід Польщі на шляху до НАТО / Роман Ковальчук // Партнерство заради безпеки: досвід країн НАТО та українська перспектива / За заг. ред. О. І. Соскіна. – К.: Вид-во “Інститут трансформації суспільства”, 2007. – С. 58–63.
11. *Ліпкевич С. Я.* Військове будівництво Республіки Польща на шляху інтеграції в НАТО / С. Я. Ліпкевич // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – 2006. – № 572. – С. 193–199. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/30912/1/33.pdf>
12. *Маначинський О.* Нові орієнтири Війська Польського / Олександра Маначинський // Народна армія. – 1995. – 14 грудня. – С. 3.
13. *Мошес А. Л.* Военно-политическая переориентация стран Центральной и Восточной Европы и Балтии / А. Л. Мошес // Европа: вчера, сегодня, завтра / Ред. Н. П. Шмелёв; РАН Институт Европы. – М.: Экономика, 2002. – С. 674–688.
14. *НАТО: довідник.* – Брюссель, 2001. – 608 с.
15. *Полторацький О.* Особливий випадок співпраці / Олександр Полторацький // Політика і час. – 2005. – № 1. – С. 7–16.
16. *Потемкин А.* Под рукой нового президента. Александр Квасневский прочно взял в руки штурвал управления государством / А. Потемкин // Эхо планеты.

– 1996. – № 1. – С. 7. 17. *Тимків Я.* Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі: навч. посіб. / Ярополк Тимків. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 224 с. 18. *Третьяков М.* Запад не будет “умирать за Гданьск” / М. Третьяков // Правда. – 1995. – 18 ноября. 19. *Цепенда І. Є.* Державна політика республіки Польща у переговорному процесі щодо отримання членства в НАТО / І. Є. Цепенда // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу “Києво-Могилянська академія”. – Серія: Державне управління. – 2010. – Т. 147. – Вип. 135. – С. 155–159. 20. *Alterman М.* Tak blisko do NATO / М. Alterman // Gazeta Wyborcza. – 1997. – 15 listopada. – S. 1. 21. *Bieleń S.* Paradoxy polskiej polityki zagranicznej / S. Bieleń // Studia Europejskie. – 2004. – № 2 (30). – S. 9–30. 22. *Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation signed in Paris, France.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm?selectedLocale=en 23. *Henzler М.* Cena sojuszu / Marek Henzler // Polityka. – 1996. – № 20. – S. 31–32. 24. *Jackson В.* Zachować spokój! / Bruce Jackson // Polityka. – 1997. – № 6. – S. 41–42. 25. *Kalendarium wydarzeń Polska – NATO // Sprawy Międzynarodowe.* – 1999. – № 1. – S. 147–170. 26. *Kuźniar R.* Polityka bezpieczeństwa w polskiej polityce zagranicznej / Roman Kuźniar // Polska polityka bezpieczeństwa 1989–2000 / pod red. R. Kuźniara. – Warszawa : Scholar, 2001. – S. 45–128. 27. *Madrycka deklaracja w sprawie bezpieczeństwa i współpracy euroatlantyckiej Madryt, 8 lipca 1997 r. // Zbiór dokumentów – 1997.* – № 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zbiordokumentow.pl/1997,nr.3/ 28. *Najważniejsze zadania polskiej polityki zagranicznej w 1997 r. Przemowienie ministra spraw zagranicznych Dariusza Rosatiego wygłoszone w Sejmie 8 maja 1997 r. // Przegląd rządowy.* – 1997. – № 5(71). – S. 82–89. 29. *Nie będzie baz NATO w Polsce.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rp.pl/artukul/40,1134643-Nie-będzie-baz-NATO-w-Polsce 30. *Noworyta E.* Przegląd polskiej polityki zagranicznej w 1995 r. / Eugeniusz Noworyta // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – Warszawa, 1996. – S. 9–19. 31. *Poprzeczko J.* Dyplomacja na skrzypce / Jacek Poprzeczko // Polityka. – 1998. – № 28. – S. 33. 32. *Program Integracji z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego i Modernizacji Sił Zbrojnych RP na lata 1998–2012 // Polska Zbrojna.* – 1998. – № 24. – S. 19–34. 33. *Solana J.* Budujcie solidne stosunki z Rosją / Javier Solana // Polityka. – 1997. – № 6. – S. 40–41. 34. *Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ratyfikacji przez Polskę Traktatu Północnoatlantyckiego.* Warszawa, 17 lutego 1999 r. // Zbiór dokumentów – 1999. – № 1–2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zbiordokumentow.pl/1999,nr.1-2/>

Наталья Буглай

ВСТУПЛЕНИЕ ПОЛЬШИ В НАТО: РЕАЛИЗАЦИЯ ЕВРОАТЛАНТИЧНОГО ВЫБОРА

Освещается ход реализации Республикой Польша приоритетного внешнеполитического задания – интеграции в НАТО в контексте определения этапов этого процесса. Анализируются основные направления реализации ряда практических мероприятий в политической, военной и организационной сферах, призванных обеспечить Польшу подготовку к вступлению в Альянс.

Ключевые слова: Польша, Североатлантический договор, внешняя политика, интеграция, практические мероприятия.

Natalia Buglay

POLAND JOINING THE NATO: REALIZATION OF EVROATLANTIC CHOICE

Motion the realization of Republic Poland at foreground foreign-policy job is integrations in NATO on the context of determination at the stages of this process. Basic directions of realization the row of practical measures are analysed in political, military and organizational spheres, called to provide Poland preparation to entering into Alliance.

Key words: Poland, North-Atlantic agreement, foreign policy, integration, practical measures.